

שבוע טוב

Číslo 35/5767

22.červen '07

Výklad k sidře chukat (Numeri 19,1 – 22)

Význam a smysl plnění micvot

Tora praví, že poté co zemřela Mirjam, vyschl pramen vody a Moše dostal od H-spodina příkaz, aby promluvil ke skále aby vydala vodu. Ať už se to stalo jakkoliv Moše do skály udeřil. Sforno to vysvětluje tak, že kdyby Moše promluvil ke skále, tím by způsobil zjevný zázrak, který by byl vyšší úrovně, než když do ni uhodil.

Ať už se věci měly jak měly, ať přemýšlíme nad tím jakého hříchu se Moše vlastně dopustil, udeřením do skály nezpůsobil **kiduš Hašem** (posvěcení B-žího Jména), které mělo vyplynout ze slov pronesených ke skále. Následkem tohoto selhání jak Moše, tak i Aharon museli oželet toho, že by byli mezi těmi, kteří vstoupili do Zaslíbené země. Přestože Moše úpěnlivě prosil H-spodina za odpuštění, H-spodin jej nevyslyšel. Měl totiž ideální příležitost k tomu, aby posvětil B-ží Jméno ale neučinil tak...

Kdyby Moše promluvil ke skále a způsobil kiduš Hašem, získal by tak schopnosti k tomu, aby vstoupil do Erec Jisrael. Někteří komentátoři jsou toho názoru, že kdyby Moše vstoupil do Erecu, Bejt ha mikdaš (chrám) by byl postaven bezprostředně a svět se mohl posunout podstatnou měrou k vyššímu stupni dokonalosti. Jestliže by Moše mluvil ke skále a židé by byli svědky toho, jak ze skály vytryskne voda, pak by je tato zkušenost pozvedla na takovou duchovní úroveň, kterou mohli zúročit po svém vstupu do země Izraelské. Moše však nezpůsobil kiduš Hašem a židé nezažili to, co bylo potřebné pro nabytí jejich duchovní dokonalosti. Tak především Moše nemohl vstoupit do Erecu, protože židé nebyli připraveni k tomu, aby tam žili v dokonalé harmonii.

Gemara k talmudickému traktátu Bava mecia praví, že způsob, jakým Avraham hostil příchozí anděly určil způsob, jakým H-spodin uhostil izraelský národ na poušti. V Talmudu stojí, že každý akt pohostinství, který učinil Avraham, měl za následek zázrak, který přímo způsobil sám H-spodin. Přesto však některý druh pohostinství se udal skrze prostředníka a H-spodin přesto uskutečnil odpovídající zázrak.

Gemara to vysvětluje tak, že Avraham nabídl samotný chléb, proto židé obdrželi na poušti Man (manu). Za stín stromu, který nabídl Avraham, aby chránil jeho hosty, Izraelity chránil oblak Slávy H-spodinovy. Tím byli chráněni na poušti po dobu čtyřiceti let. Avrahama nabídl vodu k andělům skrze prostředníka (který jim umyl nohy) židé dostali vodu skrze Moše rabejnu, kterou musel vyvést vodu ze skály. Kdyby Avraham neprovedl micvu (příkaz) pohostění v takové dokonalosti (nabídnutí vody samotným andělům), neexistovala by příležitost, aby měl Moše vůbec přístup ke skále - tedy možnost z ní získat vodu. Vidíme z Avrahama způsobu plnění micvy pohostinství, jaké důsledky nevykonávání micvy - tím nejdokonalším možným způsobem, může mít dalekosáhlé důsledky (ačkoli Avraham si těchto důsledků nemohl být vědom). Jestliže by voda byla poskytnuta židovskému národu přímo bez potřeby Moševa prostřednictvím, tak by Moše nebyl postaven před takovou zkoušku a neměl by příležitost selhat. Svět mohl být povznesen k vyšší úrovni dokonalosti. S tímto porozuměním bychom měli zkoumat způsoby,

jakým vykonáváme jednotlivé micvot.

Snažíme se však vykonávat micvot v té nejčistší formě? Jsme s to porozumět dalekosáhlým důsledkům toho, jak se k plnění micvot postavíme? Uvědomujeme si vůbec proč to všechno činíme? Jsme schopni porozumět, nebo uvědomujeme si, nakolik způsob naplnění micvy může mít dopad na další lidi? (Například příběh Abrahama, jak jsme si uvedli.) Jsme schopni porozumět skutečné duchovní energii, která je vnesena do světa vykonáváním micvy na nejvyšší kvalitativní úrovni? Čtete v Pirkej avot (slavné výroky otců), že bylo deset generací od Adama k Noachovi (Noemu) a deset generace z Noacha k Avrahamovi.

Mišna nám jinými slovy sděluje, že Avraham vydal za deset generací od Noacha až Avrahamovi. Jak tomu máme rozumět? Panuje všeobecný názor, že každý bude odměněn a potrestán dle svých zásluh. Rabejnu Jona ve svém výkladu k Pirkej avot vysvětluje, že svět potřebuje jistou míru dokonalosti a této dokonalosti se může docílit výhradně naplňováním micvot. Avraham byl jediný ve své době, který si dost dobře dokázal vybavit realitu H-spodina - jakožto Všemohoucího B-ha Zdroje vši energie a Stvořitele světa. Veškeré lidstvo

zamítlo tuto Avrahamovu vizi a nehdali mít žádnou účast na duchovním zdokonalování světa (službě H-spodinu) protože byli polyteisté, jinými slovy řečeno pohané. Tak Avraham, který se hlásil k monoteismu, dokázal dosáhnout takové úrovně duchovní dokonalosti, která vystačila na příslušníky oněch deseti generací od Noacha až po Avrahama. Bohužel v dnešní době drtivá většina židovské populace není pozitivně nakloněna k zachování micvot a ke studiu Tory. Nicméně i jejich účast je potřebná pro svět - proto, aby šel k dokonalosti. Proto Žida jehož život je zcela odevzdán Toře i plnění micvot může zvýšit pomyslnou laťku dokonalosti a mravní čistoty. Měli bychom plnit micvot jak nejlépe umíme a pak budeme schopni ovlivnit svět a způsobíme konečnou spásu.

Pravda se může projevit jen skrze pokoru. Tora nám sděluje informaci, že Bileam (Balam) byl prorokem národů světa a jeho úroveň prorockví byla na úrovni Mošeův rabejnu. Navzdory skutečnosti, že H-spodin komunikoval s Bileamem na stejné úrovni jako s Mošem, Bileam byl nicméně osobou, kterou bychom dnes nazvali přinejmenším kontroverzní. Jak je tedy možné že Bileam, navzdory kontaktu s H-spodinem, se mohl zachovat tak hanebně? (Jen tak do závorky a mimo rámec našeho tématu uvádím, že příběh Bileam je příkladem toho, že i národy světa mají možnost kontaktovat Pána B-ha a znát Jeho vůli - to co po nich je požadováno).

Mišna v Pirkej avot uvádí, že člověk který má tři charakteristické rysy - ajin tova (dobrý úsudek), ruach nemucha (pokorného ducha) a nefesh šefela (minimum fyzické potřeby) je považován za učedníka Avrahama Avinu. Jestliže někdo má ajin tova, tak je opravdu šťastný, neb vidí všechno ve své skutečné realitě (nebo taky nešťastný - záleží zda vidí víc těch dobrých než těch zlých věcí). Člověk mající ruach nemucha je pokorný a není soběstředný. A konečně člověk, která má nefesh šefela je spokojený a dokonce má naprosto minimálními fyzické potřeby (jinými slovy řečeno není náročný, což zejména platí pro to nežnější pohlaví). Jestliže někdo má všechny tyto tři charakteristické rysy, pak je považován za žáka Avrahama. Na druhé straně Mišna pokračuje, že člověk, který má tři charakterové rysy - ajin ra (zlý, uhrančivý pohled), ruach gevoha (nadutost, nafoukanost) a nefesh rechava (nenasytnost, nenažranost) je považován za učedníka Bileama. Ten byl ztělesněním samého zla. Jestliže je někdo zahrnut bohatstvím a je domýšlivý, nadutý, a bezostyšný a má nenasytnou chuť po vším materiálním, ten je považován přímo za

učebnicového žáka Bileama. Například se v Toře praví, že Bileam řekl Balakovi, když mu dali dům naplněný zlatem a stříbrem, tak jim bude po vůli. Ale i to mu nebylo dost... Ačkoli Bileam byl prostý občan, činil si nárok na bohatství králů. Gemara k talmudickému traktátu Berachot uvádí, že Avraham Avinu byl jediný člověk, který dokázal poznat H-spodina zcela úplně sám. Jak nám to Tora objasňuje - Avraham poznal H-spodina jako Adonaj (Pána). Jak je tedy možné, že Avraham rozpoznal B-ží přítomnost navzdory, že celý svět se utápěl v pohanství? Byli, žili, tři nejpokornější lidé na tváři matičky naší země a byli jimi Avraham, Moše, a David ha melech (král David). Avraham však byl přímo ztělesněním bezpříkladné pokory. Nikdy neuvažoval na způsob "já" nebo "mě".

Jestliže je někdo soběstředný - zaujatý sám sebou, pak jeho jediným osobním zájmem je uspokojit své vlastní potřeby a to na úkor všeho a všech ostatních. H-spodin, Stvořitel a Pán Světa mluvil přímo k Bileamovi, ale vzhledem k tomu, že byl již natolik zkažen svým vlastním životním programem a egem, nemohl přijmout pravdu v prakticky žádné podobě. Byl příliš domýšlivý, drzý a co je závažnější též i hedonista to navzdory tomu, že jediným Bohem se kterým komunikoval byl H-spodin. Egoista se zpravidla uzavírá do svého mikrosvěta a nehledí na realitu života. A člověk, který hledí jen na sebe (není jen egoismus singulární, ale i rodinný, kolektivní i národní - šovinismus) docílí jen toho, že veškeré duchovní hodnoty půjdou mimo něho.

Jednou jeden lékař vyprávěl příběh o svém pacientovi jemuž nedoporučil cestovat do větší vzdálenosti než půl hodiny od nemocnice. Navzdory doporučení lékaře, pacient trval na tom, že se musí nalodit a vycestovat za jistou neodkladnou záležitostí, která měla trvat několik dní plavby. Onen pacient řekl onomu lékaři, že musí plavit a bere na sebe plnou odpovědnost a to i v případě, že by během plavby zemřel! Je vůbec možné, aby se někdo choval tak nezodpovědně a naprosto zbytečně riskoval život? Jak mohla plavba, která trvá jen několik málo dnů mít větší hodnotu než život po několik dalších let? Odpověď je ta, že "Já" a "Mě" jsou důležitější než cokoli jiného a nic v dané chvíli nemá větší hodnotu, než uspokojování vlastních potřeb. To jen takový doplněk z praktického života k příběhu o Bileamovu nenasytném egu a tom jak dokázal ignorovat pravdu navzdory jeho otevřenému vztahu s H-spodinem.

Vše pozitivní na tomto světě se děje díky zásluhám Avrahama Avinu a kvůli jeho pokoře. Měl schopnost vnímat H-spodina a Jeho pravdu navzdory té skutečnosti, že musel žít v světě pohanů.

Šabat šalom.

Poznámky k aktuální sidře

Para aduma- červená kráva

Raši- Moudří to charakterizují jako nejvlastnější z chukim- výnosů, tj. zákonů nad lidské chápání.

Cizí národy se posmívají: Co je smyslem tohoto zákona? Tóra říká, že to je výnos Toho, Jenž nám dal Tóru, a my nemáme co zkoumat.

Ramban- Tento příkaz obzvlášť vzbuzuje posměch heretiků, neboť se provádí mimo Chrám, jakoby usmiřoval demony polí.

Tosafot (Avoda Zara 35a) uvádí, že člověk se nemá pokoušet o vysvětlení této micvy, protože B-h nám dal své nejtajnější příkazy „B-žím polibkem“, jako důvěrnost mezi milenci.

Všechny zákony Tóry jsou plodem B-ží inteligence, lidská neschopnost porozumět jim jen dokazuje omezenost lidského chápání. Jak říkají Moudří, v Tóře nic není nesmyslného ani neúčelného a jestli nám se to tak jeví, je to pro naši nedostatečnost. (Ramban)

Midraš se zaměřuje zejména na paradox zákona para aduma: její popel očišťuje nečisté a přece ti, kdo jej připravují, se stanou nečistí. K tomu se vztahuje výrok krále Šloma (Kaz 7:23): „Řekl jsem si, že budu moudrý, ale moudrost je daleko ode mne.“ Midraš k tomu cituje J14:4: „Kdo dokáže, aby čisté vzešlo z nečistého? Není to Jediný?“ V této souvislosti midraš uvádí paradox, že mnoho spravedlivých vzešlo z hříšných rodičů: Avraham z Teracha, Chizkijáš z Achaza, Jošijáš z Amona. Talmud dodává, že je zakázáno pít krev, ale dítě saje od své matky, jejíž krev transformovala do mléka a stala se zdrojem života. (Nida 9a)

Vlastní smysl všeho uvedeného je, že B-h dal člověku bohatství duchovní a intelektuální, ale nic není krásnější než poznání, že B-h je nekonečný svou existencí i svou moudrostí. Rb.Jochanan říkal svým žákům o zákonech para aduma: „To není mrtvola, jež způsobuje znečištění, ani popel krávy, který očišťuje. Tyto zákony jsou B-ží výnosy a člověk nemá právo o nich pochybovat.“ (Midraš)

Jinými slovy: základem moudrosti je vědomí, že lidská neschopnost pochopit pravdu neznamená, že je to nepravda. (Rb Munk)

Nečistota a očišťování nemají s předchozí kapitolou zdánlivě žádnou souvislost časovou ani jinou. Existují dvě tradice, kdy byly dány zákony para aduma: původně byly dány Izraelitům u Mara, krátce po odchodu z Egypta, ale tehdy ještě nedostal příkaz vykonávat je (Raši, Ramban). V den posvěcení svatyně, 1.nisanu, byly dány znovu formou příkazu a 2. nisanu Moše dohlížel na spalování první červené krávy (Gitin 60b, Jerušalmi, Megila 3:5).

Ramban- Existuje logická souvislost mezi zákony para aduma a předchozí kapitolou: tam byly dokončeny zákony svatyně a kohanim výčtem darů pro kněze. Bylo nezbytné, aby kněží a levité věděli, jak očistit znečištění od mrtvoly, neboť byli odpovědní za to, aby nečisté osoby nevstupovaly do Chrámu. Proto sem patří zákony o očištění.

„el- moše veel- aharon“

Symbolicky „kráva“ smiřuje za hřích „telete“, asi jakoby matka uklidila nepořádek, který nechalo její dítě. Proto byl tento příkaz určen Aharonovi, který dal teleti vzniknout. Červená barva krávy symbolizuje hřích; že nebyla nikdy pod jhem- symbol hříšníka, který ze sebe stříšl B-ží jho; je spálena, tak jako Aharon hodil zlato do ohně a vynořilo se tele. K obřadu je potřeba cedrové dřevo, yzop a nit' obarvená karmínově (barvivem z určitého červa)- to vše označuje hřích a pokání: hříšník se vypínal jako vzrůstající cedrový strom a musel se ponížít jako stéblo yzopu nebo červ. Jako hřích zlatého telete nebyl nikdy úplně odpuštěn (viz Ex 32:34), tak i popel červené krávy se uchovával. (Raši)

„aduma tmima- celá červená“

Mizrachi- Slovo „tmima“ se týká barvy. Verš říká, že kráva musí být bez poskvrnny,

Raši- musí být tak úplně červená, že i dva chlupy jiné barvy ji učiní nezpůsobilou .

„el-elazar“

Raši- Červená kráva musí být spálena zástupcem kohena gadol.

Ramban- Vzhledem k roli, již sehrál Aharon při vzniku zlatého telete, nehodí se, aby tuto službu vykonal on.

Moudří se liší v názoru, zda u další červené krávy tuto službu vykonal kohen gadol, nebo ne (Para 4:1).

„el michuc lamachane - ven z tábora“

Raši- V poušti se to provádělo mimo izraelitský tábor, v Erec jisrael mimo hradby Jeruzaléma na Olivové hoře (Sifre)

Po zabití krávy, což udělal někdo jiný než Elazar, vykonal Elazar oběť krve: postavil se na východ od svatyně, tak aby viděl vchod, byla mu přinesena nádoba s krví a on 7x stříkl směrem ke svatyni. Z v. 7-10 vyplývá, že ten, kdo vykonal tuto službu, se stal nečistým, a i jeho oděv byl nečistý.

„vechibes...verachac - vypere...omyje“

Oba výrazy znamenají ponoření v mikvi.

„hamachane - tábor“

Zde to znamená příbytek Šechiny, tj. nádvoří svatyně. Není to označení izraelitského či levijského tábora, protože běžná nečistota člověku nezakazuje tam vstoupit.

Kohen se ponoří v mikvi a ponoří i svůj oděv.

„michuc lamachane - vně tábora“

Mizrachi, Bertinoro- Popel se rozdělil na tři části: 1. část byla uskladněna na Olivové hoře k budoucímu použití- na očištění kohena, který bude tuto službu vykonávat příště anebo pro smísení s popelem příští červené krávy.

2. část byla rozdělena mezi 24 skupin kohanim k očišťování lidí, 3. část byla uchována v Chailu, místě u zdi nádvoří, k použití, jak vyžaduje v.9 (Raši)

„**chatat hi** - to je pro očištění“

Raši- Chatat obvykle označuje oběť za hřích. Zde naznačuje, že je zakázáno užít popel pro osobní prospěch, jakoby to byla oběť; kdyby to někdo udělal, musí přinést oběť a dát náhradu. (Sifre)

„**bo**“

Tj. očištění se vykoná popelem červené krávy tak, jak uvádějí další verše.

Raši, Ramban- Pokud se někdo znečistí od lidské mrtvoly a opomene se očistit popelem červené krávy, zůstane nečistý, i když se ponoří v mikvi; a když pak vědomě vstoupí do svatyně nebo na nádvoří, bude mít trest karet.

„**beohel** - ve stanu“

Raši, Sifre- Tento verš učí o znečištění pod „stanem“ či jiným zastřešením: střecha nad mrtvým tělem způsobí rozšíření nečistoty v celém prostoru, který kryje. Jestliže tedy mrtvola je v jedné místnosti domu nebo pod větví stromu, každá osoba i nádoba kdekoli v domě či pod jinou větví stromu bude nečistá.

V.15 mluví o hliněné nádobě; Tóra říká, že se stane nečistou, jen pokud se nečistota dostane do vnitřku nádoby. To platí, jsou-li nádoby pod střechou, protože pak je prostor uvnitř nádob nečistý. Ale jestliže byla nádoba zakryta pokličkou, která je k ní připevněna, je vnitřek nádoby uchráněn od styku s nečistým vzduchem a nádoba není nečistá. To se týká hliněných nádob, dřevěné a kovové nádoby se stanou nečisté bez ohledu na to, zda byly zakryté nebo ne, neboť se mohou znečistit zvenku.

„**al-pnej hasade** - na poli“

V otevřeném prostoru, kde není střecha nad mrtvolou, lze se stát nečistým pouze skutečným dotekem. Tóra uvádí postup očišťování: nejdříve se nalije do nádoby čerstvá voda z pramene či řeky. Do vody se vsype trošku popela a smíchá s vodou. Pokud je stan z materiálů, jež se mohou znečistit, musí být očištěn (budovy stojící napevno na zemi se nestanou nečisté). Čistý (rituálně) člověk stříkne na nečistou osobu či nádobu 3. a 7. den, po sedmi dnech se nečistý člověk či nádoba ponoří v mikvi a tím je proces očištění skončen.

V.20 opakuje zákon z v.13, že kdo vejde do svatyně nečistý, bude mít trest karet. Podle Rašiho mluví první verš o svatyni, druhý o Chrámu.

„**umaze** - kdo stříkne“

Tím se nemyslí ten, kdo stříkne vodu na nečistého člověka, aby ho očistil, protože v.18 říká, že po stříknutí vody na stan stříká osoba na nádoby

a lidi- pak by se osoba stala nečistou a nebyla by způsobila pro další stříkání. (Ralbag, Malbim)

Raši- Verš odkazuje k člověku, který nese vodu k jinému účelu než k očišťování. Tóra to nazývá „stříkání“, z toho plyne, že se člověk nestane nečistý, dokud nenese nejméně tolik vody, kolik stačí ke stříkání. Je to zvláštní zákon: ten, kdo nese, bude nečistý a i jeho oděv bude nečistý, ale kdo se dotkne, znečistí sebe, svůj oděv však nikoli.

„**hatame** - nečistý“

Raši- Verš 22 se vztahuje k člověku, který se dotkne mrtvoly: míra jeho nečistoty je tak velká, že může přenést nečistotu na dalšího člověka. Tento druhý člověk však nemusí projít sedmidenním procesem očišťování, jak popsáno výše, pouze se ponoří v mikvi a zůstane nečistý do večera.

Mirjamina smrt a nedostatek vody

Raši- Smrt Mirjam následuje hned po zákonech para aduma, ačkoliv chronologicky nesouvisí. Učí nás, že tak jako oběti přinesou národu smíření, přinese smíření i smrt spravedlivého. Po smrti Mirjam neměl národ vodu: byla to jen její zásluha, že s nimi putovala zázračná studně po celou dobu v poušti a zásobovala je čerstvou vodou. Když Mirjam zemřela, voda se ztratila.

Seder Olam Raba- Mirjam zemřela 10. nisanu.

„**velo- haja majim laeda** - shromáždění nemělo vodu“

Tóra neříká, že shromáždění oplakávalo její smrt, jako to dělali po smrti Aharona (20:29) a Mošeho (Dt 34:8)

Alshich- Právě proto, že neprolévali slzy nad ztrátou Mirjam, vyschl jejich pramen vody, neboť to bylo, jakoby její zásluha pro ně nic neznamenal.

Lid reptá

Lidé vodu potřebovali, ale razanci své stížnosti opakovali hříchy předchozí generace. Oproti ní si však nestěžují na nedostatek masa či mdlou chuť many, oni požadují vodu a- jak podotýká Raši- smrt žízni je hrůzná představa. Také neříkají, že se chtějí vrátit do Egypta- otázka, proč je Moše vyvedl z Egypta, je jen řečnická- vytýkají Mošemu, že je měl vést cestou, kde je voda: B-h je shovívavý k tomu, kdo si stěžuje důvodně.

B-h přikazuje Mošemu, aby vyvedl vodu

Moše má vyvést vodu pomocí hole, s níž vykonával zázraky v Egyptě a s níž opatřil vodu, když přišli k Rákosovému moři. Tehdy vykonal zázrak udeřením do skály (Ex 17:6), nyní B-h přikazuje, aby ke skále promluvil.

„**hasela**- skála“

Určitý člen „ha“ napovídá, že šlo o konkrétní, známou skálu. Podle Moudrých B-h stvořil skálu, kterou často užíval jako prameniště vody. Byla to táž skála, kde se anděl zjevil Hagar, když její syn Jišmael umíral žízni (Gn 21:19) a z níž Moše vyvedl vodu před téměř 40 lety (Ex 17:6). Tato skála provázela národ po celou dobu putování, dokud byla nazývána Mirjam. Po její smrti přestala dávat vodu a skryla se. (Ramban)

„**veet-beiram** - i jejich zvířata“

B-h přikazuje Mošemu, aby vyvedl vodu pro lidi i zvířata. Částice „et“ odděluje lidi od zvířat; tato částice

není ve v.4 ani 11, které také uvádějí lidi i zvířata. Má to svůj význam: když lidé žádali vodu, přirovnávali se ke svým zvířatům- naznačovali, že fyzická potřeba vody je vlastní všem živým tvorům. B-h však nechtěl, aby se viděli takto, chtěl, aby si uvědomili, že je-li taková B-ží vůle, bude v jídle duchovní požehnání, jež dá lidem výživu i uspokojení, ježto lidé nejsou jako zvířata. B-h vložil do svého příkazu Mošemu částici „et“, aby napověděl, že je rozdíl mezi pitím lidí a zvířat. Ale Moše a Aharon neposvětili B-ží jméno, takže lidé se nepozvedli natolik, jak to B-h zamýšlel. Proto když vytryskla voda a oni pili, „et“ ve verši chybění rozdíl mezi pitím lidí a zvířat. (Meše Chochma)

Moše a Aharon chybují a jsou potrestáni

Moše vzal hůl, jak mu bylo přikázáno a s Aharonem svolali celé shromáždění. Vyvedl vodu ze skály, ale neposvětil B-ží jméno do té míry, jak mu bylo přikázáno. Vykladači různě interpretují, v čem byla podstata hříchu Moše a Aharona. V každém případě však za tento hřích oba ztratili právo vstoupit s národem do Erec jisrael.

„**milifnej** - před Hospodínem“

Ibn Ezra- Vzal hůl z místa, kde obvykle stávala před schránou ve velesvatyni.

„**hamin-hasela haze** - z této skály“

Raši- Verš mluví o „této skále“, midraš vyvozuje, že lidé ukázali na určitou skálu a požádali Mošeho, aby vyvedl vodu z ní. Nato Moše odpověděl: „Copak můžeme vyvést vodu z jiné skály než z té, kterou určil B-h?“ Moše měl vyvést vodu z oné původní skály, ale neviděl ji.

„**vajach et-hasela bematehu paamajim** - a dvakrát udeřil..“

Beer Majim Chajim- B-h přikázal Mošemu, aby ke skále promluvil, ale on ji nemohl najít. Promluvil k první skále, bezvýsledně. Moše se domníval, že kdyby našel pravou skálu, stačilo by promluvit, ale když ji nenašel, musí do jiné skály udeřit, jako to udělal kdysi- proč jinak by mu B-h přikázal, ať s sebou vezme hůl?

Raši- Udeřil do skály, ale protože to nebyl způsob, jímž se měl zázrak stát, vytekl jen malý čůrek vody, udeřil tedy znovu, načež voda vytryskla proudem.

Moše by zřejmě promluvil ke každé skále, dokud by nepřišel k té pravé, avšak netrpělivost lidí v něm vzbudila hněv, přestal se ovládat a udeřil do skály.

„**jaan lo-heemantem bi-** ..jste neuvěřili“

Raši- B-h chtěl, aby všichni věděli, že Moše a Aharon neměli podíl na hříchu zvědů a nebyť jejich pochybení se skálou, vstoupili by do Erec jisrael.

Verš říká, že kdyby měli dostatek důvěry a dál mluvili ke skále, vyšla by voda z pravé skály a B-ží jméno by se posvětilo, neboť celé shromáždění by pochopilo zamýšlené naučení: „když i skála, která nemluví, neslyší a nepotřebuje výživu, vykonává příkaz B-ží, tím spíš to máte dělat vy“.

Ramban- Moše a Aharon měli dost víry; verš chce říci „protože jste nezpůsobili, aby oni uvěřili“, neboť kdyby Moše vykonal příkaz správně, dodal by přihlížejícím víry.

„**vajikadeš bam** - byl jimi posvěcen“

Raši- „jimi“, tj. Mošem a Aharonem, protože když B-h potrestá i tak moudré lidi, ukazuje tím, že nikdo nemá dovoleno hřešit; Jeho jméno je posvěceno. Podobně i po smrti Nadava a Abihua řekl Moše Aharonovi, že B-h posvětil své jméno těmi, kdo jsou mu nejbližší. (Lv 10:3)

Ramban- B-ží jméno bylo posvěceno vodou, neboť celé shromáždění bez výjimky vidělo zázrak. U vody, kterou Moše vyvedl v Ex 17:6, nebylo posvěcení Jména tak velké, protože to viděli pouze starší lidu.

Mošeho hřích

Všichni komentátoři se zabývali otázkou, čeho se vlastně Moše a Aharon dopustili.

Ramban- je to jedno z tajemství Tóry

Raši- Zhřešili udeřením do skály, místo aby k ní promluvili, jak měli přikázáno.

Ramban ve Šmone Perakim, úvodu k traktátu Avot- Moše zhřešil tím, že se rozzlobil a kritizoval stěžující si lidi: „Poslyšte, odbojnici...“ (v.10) Hřích hněvu byl o to těžší, že lidé předpokládali, že vše, co Moše řekne, vyjadřuje B-ží vůli a jestliže se na ně Moše hněvá, hněvá se i B-h. Avšak nikde v Tóře nestojí, že by se B-h hněval kvůli stížnosti lidí.

Rb.Chananel- Klíčová je Mošeho otázka „Což máme vyvést vodu...?“, jež jakoby naznačuje, že Moše a Aharon mají moc vyvést vodu. Moše měl říci „Což má Hašem vyvést vodu...?“ Tím se vysvětluje, proč B-h říká, že neposvětili Jeho jméno.

Abarbanel souhlasí s Rašim, že bezprostřední příčinou potrestání bylo udeření do skály, ale je tu ještě další důvod: Moše a Aharon pochybili již dříve, B-h je však volal k odpovědnosti až po tomto hříchu. Aharon měl podíl na vzniku zlatého telete, jež se stalo příčinou utrpení národa, a Moše vyslal zvědy, jejichž zpráva způsobila 40 let bloudění a vymření celé generace v poušti. Také se zdá nespravedlivé, že zhřešivší generace neměla vstoupit do země, kdežto Moše a Aharon ano; proto B-h vyloučil ze vstupu do země i je, když se dopustili hříchu, zasluhujícího trest.

Podobný názor cituje midraš Tanchuma.

Chidušej HaRim- Klíčové slovo je „leejnehem- před jejich očima“, to naznačuje, že Moše měl mluvit ke skále tak, aby lidé něco viděli. Podobně u zjevení na Sinaji Moudří říkají, že národ viděl to, co lze normálně jen slyšet, tj. jejich pochopení zážitku přesáhlo meze dané lidskou tělesností. I zde B-h chtěl, aby Izrael viděl, tj. aby pochopil, že B-h poskytne lidem všechno potřebné, když budou vykonávat Jeho příkazy; kdyby to pochopili, odstranilo by to všechny bariéry víry a národ by se pozvedl do nové výše.

Odpor Edomu

Nastal čas, aby Izrael vstoupil do země. Nacházel se v poušti na jih od Edomu a nejlepší trasa do země vedla přes území Edomců, potomků Esava. Moše tedy vyslal poselství k edomskému králi se žádostí o dovození

projit jeho územím, král však odmítl. Národ musel edomské území obejít na východ a pak na sever, takže nakonec prošel emorejskými královstvími Sichona a Oga na východním břehu Jordánu a vstoupil do země přes řeku. Pro Židy by nebylo obtížné válčit s Edomem, tak jako byli později nuceni bojovat se Sichonem a Ogem, ale B-h přikázal, aby své edomské bratrance nechali na pokoji.

„**achicha jisrael** - tvůj bratr...“

Raši- Tóra běžně nazývá příbuzné bratry. Když Jakovova rodina odešla do Egypta, Esav byl zabezpečen ve svém Edomu (Seiru), přenechal své právo na Erec jisrael Jakovovým potomkům. Moše se nyní dovolává u Edomců smyslu pro čest, ale poznal, že to není jejich nejsilnější stránka.

„**vajišma kolenu** - slyšel náš hlas“

Raši- Tj. hlas, jímž Jicchak žehnal Jakovovi, když říkal „hlas je hlasem Jakova“ (Gn 27:22), s významem, že B-h vyslyší hlas Židů, když se pozvedá k Němu v upřímné modlitbě.

Gur Arje- B-h vyslyšel jejich modlitby a vysvobodil je z Egypta, to byl důkaz, že chce, aby vstoupili do Erec jisrael, ani Edom jim v tom nezabrání.

Jak Moudří vysvětlují (Berešit Raba 65:20), hlas Jakova a hlas Edomu nikdy nejsou v rovnováze, je-li jeden na vzestupu, druhý upadá. Ježto B-h vyslyšel modlitby Izraele, Edom schoval meč do pochvy, neboť neměl šanci zvítězit.

„**malach** - posel“

Raši- Moše byl B-žím poslem. Malach znamená také „anděl“, protože proroci o nich mluví jako o andělech.

Ibn Ezra- Moše míní anděla, který provázel Židy celou cestu z Egypta

V doslovném významu Moše ujišťuje edomského krále, že Židé nezpůsobí jeho zemi škody na majetku, ani nezničí zásoby vody.

Raši cituje Tanchumu- Tóra nás tím učí zdvořilosti: Když je člověk hostem v hostinci, platí za své jídlo a pomůže tak svému hostiteli vydělat si na živobytí. I zde, ačkoliv Židé mají vlastní zdroj vody ze zázračné studny, koupí si vodu od Edomců. „bacherev- s mečem“

Raši- Moše navrhuje jinou možnost: Izrael nebude procházet lidnatými centry a bude se držet jen hlavní cesty, která města míjí.

Ramban- Nabídkou platby za vodu se míní, že zaplatí i za říční vodu, když budou přecházet přes řeku.

Aharonova smrt

Aharon zemřel 1.avu, ve čtyřicátém roce izraelského putování pouští, ve věku 129 let. (33:39-40). Jeho nástupcem se stal syn Elazar. Aharon se dočkal uspokojení, když spatřil svého syna v rouše kohena gadol.

Aharon zemřel „mitat nešika“- smrtí B-žím polibkem, tj. jeho duše se spojila se svatostí Šechíny. Talmud to nazývá nejvznešenějším

způsobem smrti a přirovnává k vytažení chloupku z mléka: duše odejde z těla bez nejmenšího odporu.

Rb.Gedalja Schorr- V té míře, jak člověk v životě hřeší a utvoří pouto mezi svou duší a světskými rozkošemi, je pro něho obtížné oddělit se od svého fyzického života. Kdo je úplně spojen s tělesností, zemře podle Moudrých „jako když se z ovčí vlny vytahují trny“. Ale lidem jako Moše a Aharon, jejichž duše jsou tak čisté, jako když přišli na svět, nepůsobí lítost ani bolest, je-li duše znovu spojena se svým B-žím zdrojem.

„**hor hehar** - hora Hor“

Raši- Jméno měla od toho, že vypadala, jako by na velkém jablku sedělo ještě jedno malé, nebo jedna hora na vršku druhé.

„**begadav** - jeho roucho“

Ramban- Když Aharon vykonal poslední službu mincha ve svatyni, šel- stále oblečen do roucha kohena gadol- v doprovodu Mošeho na horu, kde výměnou roucha předal svůj úřad Elazarovi.

Raši- Moše přivedl Aharona do jeskyně, kde bylo připraveno lůžko a hořela lampa; řekl mu, aby si lehl na lůžko, narovnal paže a zavřel ústa a oči. Moše toužil, aby i on tak zemřel a když přišel jeho čas, B-h mu řekl, že zemře jako Aharon.

„**kol bejt jisrael**“

Raši- Pro Aharona truchlili všichni, muži i ženy, protože Aharon vnášel pokoj a harmonii mezi sváříci se strany i mezi manžele.

Jalkut- Naopak Mošeho smrt nebyla tak všeobecně oplakávána, protože jeho povinností bylo soudit a napomínat, proto někteří k němu cítili méně lásky.

Po Aharonově smrti dokončil Izrael svou cestu do země zaslíbené, přerušenu obdobím smutku. Tak jako si lidé uvědomili Mirjaminu velikost až po její smrti, kdy teprve pochopili, že veškerou vodu dostávali její zásluhou, tak nyní spatřili nově i Aharonovu velikost: podle Moudrých (Roš hašana 3a) je po jeho smrti opustil oblakový sloup, který je provázel a chránil. Když to viděli kenaanští králové, domnívali se, že Izrael je nyní zranitelný a vyrazili proti němu.

„**jošev hanegev** - ..sídlil na jihu“

Raši- Na jihu bylo území Amaleka. Tóra ho označuje za kenaanského krále. Midraš vysvětluje, že útočník byl skutečně Amalekita, ale chtěl zabránit Židům, aby prosili B-ha o pomoc proti jeho národu, proto nařídil svým vojákům, že mají mluvit kenaanskou řečí. Židé, zmatení tím, že nepřítel má ústroj Amalekitů a přitom mluví kenaansky, prosili tedy o pomoc „proti tomuto národu“ a zvítězili.

„**derech haatarim** - cestou zvědů“

Raši, Ramban- Blížil se stejnou cestou, jakou šli před 39 lety zvědové, vyslaní Mošem.

„**ševi**- zajatec“

Raši- Jednotné číslo. Zajali jen jednu osobu- otrokyni, kterou Židé zajali v dřívější potyčce s Kenaanem.

Ramban- Zajatkyně nemohla být Izraelitka, není pravděpodobné, že by Židé vedení Mošem měli nějaké ztráty.

„**vajacharem ethem** - a posvětil“

Raši- Zabili amalekické útočníky a posvětili kořist pro svatyni. Verš uvádí, že dobyli aradská města, ale to se stalo až za Jehošui, zde je to zmíněno prorocky, jakoby se to už stalo.

„**uvmoše**“

Or HaChajim- Věděli, že vše, co Moše dělá přikázal B-h, ale dotírali na něho, že neprosí B-ha, aby je nechal dojít do země nejrychlejší a nejkratší cestou.

„**ki ejn lechem veejn majim** - není tu jídlo ani voda“

Ralbag- Byli přesvědčeni, že zemřou v poušti, místo bylo příliš zpustošené pro zemědělství. Byli potrestáni, že reptají bezdůvodně, protože měli vodu ze zázračné studně i manu.

„**halechem haklokel** - nuzná strava“

Abarbanel- Tvrdili, že mana (i voda- Kli Jakov) je nebeský pokrm a i když byla vhodná pro duchovní život na poušti, nevyživí je pro těžkou zemědělskou práci, již budou muset dělat v budoucnu.

„**hanechašim hasrafim** - ohniví hadi“

Raši- Po uštknutí jejich jedem měly oběti pocit, jakoby hořely. Hadi byli vhodným prostředkem trestu: první had pomluvil Evě B-ha a byl proklet navždy; byl potrestán tím, že neměl požitek z jídla; nyní hadi potrestali nevděčné pomlouvače, kteří haněli pokrm, jenž oplýval množstvím chutí.

Or HaChajim- Prosili Mošeho, aby se modlil, ať B-h přijme jejich lítost a odstraní hady; když se přírodní síla ponechá bez uzdy, je třeba zvláštní zásluhy k jejímu odstranění či k uchránění člověka před ní, přestože hřích, který ji vyvolal, byl již odpuštěn.

Raši- I ten, kdo byl uštknut, vyléčil se pohledem na měděného hada. Moudří říkají (Roš hašana 29a): „Způsobil had smrt nebo život? Když se dívali vzhůru a upřeli svá srdce směrem k B-hu v nebesích, byli uzdraveni, ale když ne, zemřeli.“

B'chor Shor- B-h je mohl uzdravit i bez měděného hada, ale pak by si mysleli, že se uzdravili přirozenou cestou.

Ramban- B-h neurčil materiál, z něhož měl Moše hada udělat,

Raši- ale Moše vybral měď- nechošet, protože název obsahuje stejné konsonanty jako slovo had-nachaš. Byl to zázrak v zázraku: původce smrti se stal zdrojem uzdravení.

Píseň v Knize Hospodinových bojů

Ramban- Jako v každé době i tehdy byli lidé, kteří zaznamenávali podrobnosti slavných bitev, často formou písní a aforismů. Války této doby byly zachyceny v Knize Hospodinových bojů.

Ibn Ezra- Kniha začínala Avrahamem. V průběhu let se ztratila.

Ramban- Tóra píseň cituje, protože jsou v ní názvy měst a míst, která dobyl Sichon v bitvách s Moabem. Arnon byl odňat Moabcům, to dalo Izraeli právo ponechat si jej poté, co porazili Sichona

Raši- Midraše to vykládají jako výčet zázraků, jež B-h vykonal pro Izrael.

„**vahev besufa veet** - hanechalim arnon“

Moše přirovnává jeden zázrak druhému, naznačuje, že oba byly stejně velké.

„**veešed hanechalim** - vylití řek“

Řeky krve sdělovaly Izraeli, že B-h pro něj vykonal zázrak. Emorejci zamýšleli napadnout Izrael ze zálohy, v hluboké soutěsce. Emorejci se schovali do jeskyní nad soutěskou a chtěli vrhat balvany na Židy. Ale skály tvořící soutěsku se zázrakem pohnuly k sobě, do skrýší se naválily kameny a rozdrtily Emorejce. Izraelci o ničem nevěděli, dokud neviděli krev, stékající do údolí.

„**ašer nata** - který se dotýká“

Ar byla oblast Moabu na hranici s Emorejci. Severní emorejská skála se pohnula jižním směrem k Arskému útesu, dokud se o něj „neopřela“ a nerozdrtila ty, kdo tam schovaní čekali.

„**umišam beera** - a odkud...“

Z jeskyní tekly potoky krve ke studni, jež dávala vodu Izraeli. B-h chtěl, aby Jeho národ věděl, jaký zázrak pro něj B-h vykonal, proto nechal přitékat krev a rozdrčené údy útočníků až do okolí izraelského tábora.

„**az** - pak“

Raši-Když poznali, jaký zázrak pro ně B-h vykonal, vyjádřili vděčnost B-hu zpěvem, že jim dal studni, která je zásobuje vodou celou dobu v poušti.

Or HaChajim- Proč vyjadřují vděčnost za vodu, a ne za manu? Studna a voda v ní je narážka na Tóru, jež bývá obrazně přirovnávána k vodě (Taanit 7a)

Midraš Tanchuma- V písni není zmíněno jméno Mošeho, protože byl potrestán; a není-li zmíněn Moše, není zmíněn ani B-h, je to, jako když král řekne: „Když můj přítel nemůže jít na hostinu, nepůjdu ani já“.

Michtav MeEljahu- Tato píseň bledne ve srovnání s Písni moře- Az jašir (Ex 15:1-18), přesto, že oba zázraky byly srovnatelné. Avšak Píseň moře vedl Moše, a tím celý národ lépe pochopil velikost zázraku. Zde zpívají lidé bez Mošeho, nemohou tedy vystoupit do stejné duchovní výše.

„**sarim nedivej haam** - knížata, urození lidu“

Tj. Moše a Aharon. Skála byla zdrojem vody ve dvou případech: krátce po Exodu z Egypta, v Chorebu (Ex 18:6,7) a v Kadeši.

„**bimchokek bemišanotam** - štítem a svými holemi“

Raši- Štít- Moše. Hole jsou v plurálu, protože v Ex 7:19 je popsána hůl jako Mošeho i jako Aharonova.

„**umimidbar matana** - dar z pouště“

Studna byla dar lidem v poušti, kde není přirozený zdroj vody. Zdůrazňuje se tím velikost zázraku.

Or HaChajim- Ve v.19 je výčet míst, kudy táhli, postupující stále výše- narážka na duchovní stoupání toho, kdo se zabývá učením Tóry.

„**hagaje** - údolí“

Raši- Tj. narážka na Mošeho smrt během táboření Izraele v údolí (33:48), kde studna přestala dávat vodu.

Ibn Ezra- čte jako „výšina“.

Bitva se Sichonem

Národ obešel území Edomu a zamířil na západ k Jordánu, přítom musel projít územím Sichona a Oga.

První na řadě byl Sichon; Moše vyslal posly se žádostí o pokojný průchod zemí. Podle Rašiho to Moše udělal dobrovolně, nebylo mu přikázáno, aby nabízel mír některému z kenaanských národů, jejichž území bylo součástí Erec jisrael. Raši uvádí, že Izrael dával přednost pokojné cestě před válkou jen v případě tzv. možné války, ale ne při dobývání Erec jisrael, do níž patřilo i území Sichona..

Ramban- Mírovou nabídku udělal Izrael i kenaanským národům. Východní břeh Jordánu neměl být součástí Erec jisrael, dokud nebude země dobyta od Jordánu až ke Středozemnímu moři a osídlena dvanácti kmeny. Moše tedy nechtěl víc než volný průchod; dobyl a obsadil území Sichona a Oga jen proto, že napadli Izrael.

„**velo natan sichon** - ale Sichon nedovolil“

Raši- Kenaanští králové odváděli dávky Sichonovi, aby je chránil před útočníky, takže Sichon nemohl ani při nejlepší vůli dovolit Izraeli průchod svým územím.

„**mearnon ad-jabok**“

Tevuot HaArec- Byly to dvě řeky. Arnon tvořil jižní hranici emorejských království a Jabok severní. Jabok je přítok Jordánu, vlévá se do něj mezi Kineretem a Mrtvým mořem. Arnon vtéká do Mrtvého moře.

„**az- mocná**“

Raši- zdrojem amonitské síly byl B-ží příkaz (Dt 2:19), že Izrael je nesmí obtěžovat ani válčit proti nim.

V.26 zakládá právo Izraele okupovat území Sichonu, i když původně patřilo k Moabu: Sichon území dobyl, tedy Moab ztratil nárok na ně.

„**hamošlim**“

Tj. kdo užívají básnických přirovnání, aby dodali slovům pádnosti.

Raši- Byli to Bilám a jeho otec Beor, kteří hráli důležitou roli ve vítězství Sichonu nad Moabem- Moab úspěšně čelil invazi Sichona, dokud Sichon nepozval Biláma a Beora, aby Moab prokleli. Sichonovo vítězství oslavili písní, prohlašující, že Češbon, jenž byl baštou Moabu, se stane hlavním

městem a odtud bude Sichon postupovat jako oheň a pohltí další moabská města.

„**oj-lecha moab** - Běda tobě, Moabe“

Raši- To bylo prokletí, vedoucí k porážce Moabu. O Moabu se tu mluví jako o lidu Kemoše- jejich božstva.

„**natan** - učinil“

Raši- „on“- Sichon.

Ramban- nebo modla Kemoš, jež své stoupence nechala na holičkách v době neštěstí

„**ad-dibon** - zanikl Dibon“

To je překlad Rašiho a Onkela.

Ibn Ezra, Ramban- čtou jako „vzhůru na Dibon“

„**jazer**“

Raši- Nezávislá emorejská města, nebyla součástí Sichonova království.

Mošeho zvědové je dobyli sami, nečekali na vojsko. Řekli: „Nebudem jako ti první (zvědové, kteří se zalekli obyvatel země), my budeme bojovat, protože věříme v sílu Mošeho modlitby“.

I když první vyslání zvědů skončilo nedobře, Moše neváhal znovu vyslat zvědy, tentokrát bez halasu, a byli odpovědní pouze jemu.

Bitva s Ogem

Og byl poslední žijící z obrů generace potopy a už jeho zjev vzbuzoval hrůzu. Moše se obával jeho mimořádné fyzické síly. B-h slíbil, že porazí všechny nepřátele Izraele. Podle Moudrých byl Og ten uprchlík, který varoval Avrahama, že byl unesen Lot. Moše se oprávněně obával, že tato zásluha Oga uchrání před Izraelem (Raši, Ramban). B-h mu řekl, že se Oga nemusí bát.

„**habašan**“

Bašan, tj. severní část Zajordání, zahrnující část Sýrie; sahala od řeky Jabok na jihu až k hoře Chakum na severu. Král Og vedl vojsko do války, nečekal na Mošeho nabídku míru.

„Rovina Moabu“ je rovina, oddělující východní břeh Jordánu od náhorní planiny na východě. Bylo sice součástí Sichonu, ale stále bylo nazýváno Moab, k němuž předtím patřilo.

JUDAISMUS PRO DNEŠEK

Prastará víra s moderním poselstvím

JOHN D. RAYNER a BERNARD HOOKER

ČAS UMRÍT

Rituály vztahující se ke smrti

Judaismus se často popisuje jako „způsob života“- a přece tolik Židů přijde se synagogou do styku, teprve když hrozí či dokonce už přišla smrt jejich blízkých. Buď jak buď, jako jsou rituály vítající člověka do života, tak jsou i rituály při odchodu. Liberální modlitební kniha uvádí modlitby pro

případ nemoci, pro přimluvu, i velké židovské vyznání –Šma.

Pokud už smrt nastala, provádějí se rovněž určené rituály. Shrňme nejdříve ty ortodoxní a pak uvedeme, v čem se liší liberální judaismus. Zemřelému se zavřou oči, tělo se vhodně upraví a

u hlavy se rozsvítí svíce. Až do pohřbu je u těla ve dne v noci přítomen „strážce“ (v jidiš „wacher“). Před pohřbem je tělo omyto předepsaným způsobem, zvaným „tohora-očištění“, pak se zahalí do rubáše (tachrichim), a pokud je mužského pohlaví, i do talitu; pak je uloženo do prosté dřevěné rakve. Tradičně toto vše provádí chevra kadiša (pohřební bratrstvo). Opíraje se o biblický příkaz vztahující se k tělu popraveného zločince, požaduje judaismus, aby se pohřbení uskutečnilo co nejdřív po smrti.

Ortodoxní judaismus trvá na pohřbu do země, kremaci považuje za pohanský zvyk a za odporující víře ve fyzické vzkříšení. Ortodoxní judaismus dovoluje kohenovi (podle tradice člověk pocházející z potomstva starověkých kněží), aby se přiblížil k rakvi nejbliže na 4 lokty (1,8-2m)-vyjma blízkého příbuzného- aby se „neposkvrnil“ kontaktem s mrtvým. V některých ortodoxních obcích, včetně angložidovských, se předpokládá, že manželka zesnulého se pohřbu nezúčastní; avšak pro to není opora v židovské tradici- ani v psychologii. Bezprostředně před pohřbem je také zvykem ortodoxních Židů natrhnout svůj oděv na znamení smutku. Nazývá se to „kria-roztržení“.

Smutek po pohřbu se označuje slovem avelut. Má tři stádia postupně snižující se intenzity projevu. Prvním je „šiva- sedm“, tj. 7 dní počínaje dnem pohřbu. Během této doby zůstávají nejbližší příbuzní (matka, otec, manžel, manželka, bratr, sestra, syn, dcera) doma, sedí na nízkých stoličkách a zdržují se koupání, stříhání vlasů, holení a nošení kožené obuvi. Mnoho lidí také dodržuje pověru o zahalení zrcadel. Denně se doma konají modlitby, říká se kadiš- modlitba truchlících. P o celých sedm dní hoří svíce. Rodinu navštěvují přátelé, aby kondolovali, často i přinášejí jídlo.

Druhá fáze, „šlošim- třicet“ trvá 30 dní ode dne pohřbu. Očekává se, že v tomto období se truchlící zdrží stříhání vlasů, nošení čerstvě vypraných šatů a účasti na veselí a slavnostech. Třetí fáze trvá 11 měsíců, během ní odřikává syn 3x denně kadiš truchlících a zdržuje se slavností a veselí. Na konci této doby se nad hrobem vztyčuje náhrobní kámen (maceva).

Liberální judaismus nevytyčuje pevná pravidla, neboť smutek je věcí osobní a závisí na povaze a temperamentu každého. Jestliže kdo cítí hoř, nepotřebuje je vyjadřovat vnějšími projevy; a pokud kdo smutek necítí, zachovávat formu by bylo pokrytectví. Liberální judaismus tedy respektuje individuální odlišnosti a ponechává svobodu volby. Domníváme se, že úprava těla po smrti může být svěřena těm, kdo pečovali o nemocného v posledních hodinách jeho života. Z toho důvodu většina liberálních synagog (až na jednu či dvě výjimky) nemá pohřební bratrstvo v tradičním smyslu. Shodujeme se s ortodoxními

Židy v tom, že pohřeb se má uskutečnit bez zbytečných průtahů; někdy je však nezbytné dát pozůstalým čas, nebo vyčkat příjezdu blízkých příbuzných z ciziny. Jsme zajedno i v tom, že má být použita jednoduchá rakev, aby nebylo ve smrti rozdílu mezi bohatými a chudými. Nenacházíme ale žádný racionální rozdíl mezi pohřbením do země a kremací, pokud jde o důstojný přístup ke smrti. Duchovní může příslušné modlitby pronést v krematoriu. Také nezabraňujeme kohenovi v přiblížení k rakvi, ani neodrazujeme manželky od účasti na pohřbu.

Bývá zvykem, že první večer po pohřbu se koná doma pobožnost, ale nepovažujeme za potřebné, ani žádoucí trhat si šaty, sedět na nízkých stoličkách, zakrývat zrcadla apod. Samozřejmě tyto zvyky ani nezakazujeme, pokud si truchlící přejí je dodržet; jsme-li však požádáni o radu, nedoporučíme to. Také ponecháváme jen na rozhodnutí truchlících, zda jim přídatné večerní modlitby pomohou v jejich zármutku, i jak přísný smutek považují za vhodný v následujícím období, a jak dlouhé období to má být. Radíme jim, aby se zúčastňovali bohoslužeb v synagoze, což ovšem není určeno jen truchlícím. Jméno zesnulého se obvykle zmiňuje při kadiši o šabatové bohoslužbě po pohřbu. Jiná pobožnost se koná přibližně po roce na hřbitově k posvěcení náhrobku. Výročí smrti rodičů (v jidiš „jahrzeit“) se vzpomene rozsvícením svíce doma. Rovněž je zvykem zmínit jméno zemřelého před kadišem při bohoslužbě o šabatu nejbližším výročí smrti. Datace smí být ve světském i v hebrejském kalendáři. Vzpomínkové modlitby (jizkor) se konají odpoledne o Jom kippur a poslední den Pesachu, také v neděli před Roš ha šana na hřbitově.

Judaismus učí své stoupence, aby přijímali smrt v celkovém kontextu. Jak radí Sirachovec (41:3-4): „Neboj se rozsudku smrti, pamatuj na ty, kdo tě predešli a na ty, kdo půjdou po tobě. Je to rozsudek vyneseny Hospodinem nade vším tvorstvem.“ Judaismus také učí víře v duchovní nesmrtnost. Musíme chválit B-ha po všechny časy, jak hlásá Job: „Hospodin dal, Hospodin vzal, jméno Hospodinovo budiž požehnáno.“ Musíme se snažit o příchod Jeho království, jak se zdůrazňuje v kadiši- „Kéž přijde Jeho království za vašeho života a za vašich dnů a za života celého domu Izraele brzy a v krátkém čase.“

Na závěr jsme si nechali slova Kazatele (3:1-2): „Všechno má určenou chvíli....je čas rození i čas umírání.“ Judaismus nás učí odpovědně žít a vyrovnaně zemřít, s oporou v jistotě, že věčný B-h je naším ochráncem v životě i smrti.

Zveřejněno s laskavým souhlasem autora i překladatele.

Konec

Šabat tento týden začíná v pátek v 20'47, a končí v sobotu v 22'15.
Délka dne je 16 hod 17 min; délka skutečné hodiny činí 81 minut, východ jitřenky 1'44;
doporučený čas ranní modlitby (talit a tfilin) v 3'05 hod; východ slunce v 4'43; polovina
dne 12'51; čas odpolední modlitby (mincha gedola) ve 13'21, (mincha ktana 17'36, plag
mincha 19'18) západ slunce (škia) 21'00; východ hvězd v 21'40
podle Holešova (jihovýchodní Morava); Čechy + 10 minut; podle kalendáře Kaluach

Šavua tov (שבוע טוב) - dobrý týden – vydává Olam - Společnost Judaica Holešov, Osvobození
1133, www.olam.cz Kontaktní osoba Jiří Richter, e-mail olam@olam.cz tel. 573 396 046